

### Особливості проведення моніторингу та контрольних заходів у сучасних умовах навчання у ПТНЗ

**Анотація.** У статті розглядаються питання особливостей проведення моніторингу та контрольних заходів у сучасних умовах навчання в професійно-технічних навчальних закладах. Зазначається, що заклад професійно освіти здійснює оцінювання учасників освітнього процесу на локальному рівні, охоплює досягнення ними поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти й коригування стратегії розвитку за соціальними, педагогічними, економічними та іншими показниками. Запропоновано технологію модульного навчання та рейтингову систему оцінювання професійних компетентностей учнів ПТНЗ зі швейних дисциплін.

**Ключові слова:** моніторинг, модульне навчання, рейтинг, якість освіти, професійна підготовка, тестування.

**Abstract.** The article deals with the peculiarities of monitoring and control measures in modern educational conditions in vocational schools. It is noted that the VET institution evaluates the participants of the educational process at the local level, covers the achievement of their goal in mastering the requirements of the state standard of the appropriate level of education and adjusting the development strategy by social, pedagogical, economic and other indicators. Modular training technology and rating system for assessing the professional competencies of PSTD students in sewing disciplines are offered.

**Keywords:** monitoring, unit training, rating, quality of education, vocational training, testing.

**Постановка наукової проблеми.** Формування цілісної системи моніторингу професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) передбачає визначення її загальних напрямів та конкретних параметрів, при чому, чим нижче рівень моніторингу, тим більшою є кількість параметрів, що відстежуються, тим більш конкретними вони є. На зміну традиційним методам контролю як складової частини системи моніторингу сьогодні приходять тестові технології. Це дає можливість визначити узагальнені об'єктивні критерії оцінювання досягнень.

**Короткий аналіз останніх досліджень.** Якісно новий рівень використання комп'ютерної техніки відкривається з розробкою інтелектуальних навчальних систем (ІНС). Цей підхід базується на дослідженнях в галузі штучного інтелекту; але роботи носять, поки що, поодинокий характер [2]. На відміну від інших адаптивні автоматизовані модульно-рейтингові системи навчання і контролю реалізують педагогічне спілкування, що будується з урахуванням психолого-педагогічних особливостей і зорієнтоване на досягнення навчальних цілей. Однією з основних особливостей таких систем є наявність динамічної моделі учня, яка уточнюється під час накопичення даних, а також моделювання діяльності викладача, що створює якісно новий спосіб керівництва навчальною діяльністю. Теоретики активно працюють над розробкою діагностико-кореляційних програм, так званих синтетичних методик [1].

**Виклад основного матеріалу.** На якість освіти в ПТНЗ впливає низка чинників: якість державних освітніх вимог; зміст освітніх програм; рівень і якість загальноосвітньої підготовки абітурієнтів; кваліфікація педагогічних кадрів; матеріальна база навчального закладу; соціальна захищеність співробітників і учнів; зовнішньоекономічні умови; морально-психологічний клімат тощо.

Якість професійної освіти - це повна збалансована відповідність потребам, цілям, умовам, затвердженим освітнім нормам і стандартам, що встановлюється з метою виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості. Інструментом визначення та оцінювання якості освіти виступає освітній моніторинг [3].

Особливості моніторингу, його місце в управлінській діяльності дозволяють визначити основні його напрями: моніторинг контексту освітнього процесу; моніторинг ресурсів освітнього процесу; моніторинг перебігу освітнього процесу; моніторинг результатів освітнього процесу. Моніторинг контексту освітнього процесу передбачає відстеження головних соціальних чинників, які впливають на функціонування навчального закладу. До цих чинників треба віднести наявність соціальних та індивідуальних потреб у підготовці фахівців певної спеціальності, обсяги підготовки фахівців певної спеціальності в регіоні й країні, вартість навчання, можливості для працевлаштування випускників

тощо [3].

Головними об'єктами моніторингу є:

а) щодо перебігу процесу – якість змісту освіти, виконання навчальних планів; якість діяльності викладачів; якість управління;

б) щодо ресурсів процесу – якість матеріально-технічного забезпечення;

в) щодо результатів процесу – якість засвоєння навчальних дисциплін; сформованість особистих якостей у випускників; діяльність випускників.

Результати контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів виражаються в її оцінці. Оцінка – спосіб і результат, який підтверджує відповідність чи невідповідність сформованих компетентностей учня цілям і завданням навчання. Оцінка – чисельний аналог оцінювання. В оцінюванні викладач дотримується вимог об'єктивності; індивідуального характеру; гласності; обґрунтованості, вмотивованості. Нині загальноприйнятих критеріїв оцінювання в професійній освіті не існує, причину цього педагоги вбачають у багатопредметності підготовки фахівців різних напрямів і спеціальностей.

Крім цього варто враховувати такі критерії оцінювання як уміння учня пов'язувати зміст дисципліни з змістом майбутньої професійної діяльності, обґрунтовано вирішувати професійні завдання, а також ступінь самостійності учня. На оцінку впливає не лише правильність, але й чіткість відповіді учня, культура його мовлення (усна і письмова) [4].

Однак для запровадження інноваційної шкали оцінювання та максимального досягнення цілей освіти викладачам ПТНЗ необхідно суттєво удосконалити наявні методи і форми контролю результатів навчання, а також органічно їх поєднати з методиками навчання. Нами запропоновано технологію модульного навчання та рейтингову систему оцінювання професійних компетентностей учнів ПТНЗ зі швейних дисциплін. Модуль - це автономна організаційно-методична структура навчальної дисципліни, що містить дидактичні цілі, логічно завершену одиницю навчального матеріалу (складену з урахуванням внутрішніх та міжпредметних зв'язків), методичне керівництво (дидактичні матеріали) та систему контролю.

Не менш важливим для управління навчальною діяльністю учнів є процес контролю результатів навчання. Поточний контроль має на меті виявлення прогалин в засвоєнні навчального матеріалу і своєчасне їх усунення. Рубіжний (модульний) контроль засвідчує рівень засвоєння модуля і передбачає, при необхідності, його доопрацювання.

У змістові модулі входять укрупнені блоки навчального матеріалу. І тому кожна інтегруюча мета поділяється на окремі дидактичні цілі, у відповідності до яких виділяються навчальні елементи. Модульна технологія організації навчання, як правило, супроводжується рейтинговою системою оцінювання.

Рейтингова система оцінювання – це визначення якості роботи учня та рівня здобутих упродовж навчання компетентностей, що передбачає оцінювання в балах усіх результатів, досягнутих під час поточного, модульного та семестрового підсумкового контролю. З запровадженням модульно-рейтингової системи навчання змінюється роль викладача, що полягає не стільки в передачі учням наукової інформації, скільки в організації їхньої творчої діяльності і самостійної роботи, особливо на молодших курсах навчання. Це означає, що професійна школа має реалізувати своє завдання – не вчити учня, а навчити його вчитись, з урахуванням власної особистості та індивідуальності; викладач має показати учневі альтернативні варіанти, навчити його пошуку. Отже, модульна технологія навчання та рейтинговий контроль передбачають визначення змісту дисципліни, форм організації навчального процесу, вибір методів та засобів навчання і контролю.

Модульно-рейтингова система в порівнянні з традиційною має такі переваги: враховуються індивідуально-психологічні особливості учнів: учні з більшими здібностями отримують глибші знання, а слабші – підтягуються до рівня вище середнього; поліпшується самоорганізація учнів, систематизується їх розумова праця, краще використовуються тактичні та стратегічні компоненти і мотиви, технологічні основи та матеріальні стимули навчання; створюються достатні можливості для реалізації принципу розвивального навчання; актуалізуються опорні знання та стає можливим системне порційне повторення основних знань, навичок та вмінь.

Модульно-рейтингова система контрольних заходів – це дидактично та методично обґрунтована у часі та за змістом послідовність контрольних завдань для учнів, результати

виконання яких оцінюються кількісними показниками (балами або індексами), що зараховуються у накопичувальному режимі до результатів підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Відмінність модульно-рейтингової системи контрольних заходів від традиційних заліково-екзаменаційних сесій полягає в систематичності її функціонування впродовж навчання, що дозволяє своєчасно приймати рішення з усунення недоліків процесу навчання кожного учня. Кількісні показники результатів контролю своєчасно сигналізують учню про якість його навчальної роботи. За умов виявлення негативних показників, учень може їх виправити в поточному семестрі за рахунок інтенсифікації самостійної роботи, інших видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Для впровадження модульно-рейтингової системи контрольних заходів необхідно: визначити мінімальну, дидактично обґрунтовану, кількість контрольних заходів, їх зміст, форму і варіативність контрольної документації для завдань, які виконуються учнями в письмовій або електронній формах; розробити критерії для прозорої системи оцінювання кінцевих результатів; розробити контрольну документацію з визначеними критеріями оцінювання результатів контролю з кожного завдання; забезпечити зрозумілу учням об'єктивність оцінювання; забезпечити системність контролю, що логічно завершує кожний модуль і сприяє трансформуванню отриманих знань у професійні вміння, аналізу, систематизації та прогнозуванню певних рішень; передбачати максимальне використання комп'ютерних технологій.

**Нами розроблено навчальну програму дисципліни «Обладнання швейного виробництва» в училищах швейного профілю за модульною технологією й експериментально перевірено ефективність її запровадження в професійному ліцеї сфери послуг м. Вінниці (кваліфікація фахівця: закрійник швейного виробництва; освітньо-кваліфікаційний рівень: кваліфікований робітник, термін навчання: 3 роки).**

Запропоновано структуру та змістове наповнення навчальної дисципліни у вигляді програми та напрацьовано методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт, запропоновано перелік тем для самостійної роботи учнів та визначено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з дисципліни «Обладнання швейного виробництва». Оцінювання навчальних досягнень учнів проводиться за вимогами модульної системи. Зміст навчальної дисципліни структуровано на 3 модулі – самостійні структурно-логічні частини теоретичного і практичного матеріалу (теми, розділи, лабораторні роботи). За результатами засвоєння модулю визначено трудомісткість модуля – максимальну кількість балів, яку може отримати учень за модуль. Модуль закінчується проведенням контрольного заходу (колоквіуму, контрольної роботи тощо). Результатом модульного контролю є модульна бальна оцінка. Сумарна кількість балів, що може отримати учень під час складання модулів, виконанні підсумкових контрольних заходів складає трудомісткість дисципліни (ТД) – 100 балів. Методи оцінювання: поточне тестування, оцінка за проект (індивідуальне навчально-дослідне завдання), підсумковий тест.

Кількість та форми тестових завдань у тесті можуть бути досить різноманітними, але можливе використання тестових завдань однієї форми. Порядок розміщення тестових завдань у ситуаційному тесті визначається діями, які учень повинен здійснювати для вирішення проблемної ситуації. Можливі два варіанти ситуаційних тестових завдань. Перший – із суворо заданим (кінцевим числом варіантів вибору відповіді) розгалуженим алгоритмом. Другий – інтерактивні ситуаційні завдання з не суворо заданим розгалуженим алгоритмом та використанням принципів експертних систем, застосуванням мультимедійних технологій і моделей. Ситуаційне завдання, як правило, універсальне, повністю охоплює галузь засвоєного навчального матеріалу і за рахунок використання моделей під час кожного запуску комп'ютерна програма генерує унікальну екзаменаційну ситуацію, яка практично ніколи не повторюється [1].

Для визначення ефективності модульної технології навчання дисципліни нами було проведено підсумкове тестування для визначення рівня сформованих ключових і предметних компетентностей учнів в галузі швейного машинобудування в експериментальній і контрольній групах. Загальна кількість балів за даним тестом – 20. Оцінювання проводилось експертами за рівнями: високий – 90%, достатній – 70-89%, середній – 50-69%, низький – менше 50% правильних відповідей. Результати оцінювання тестування в експериментальній і контрольній групах представлено в таблиці 1 і виражено одержані результати графічно, рис. 1.

**Результати оцінювання відповідей на тест з виявлення сформованих ключових і предметних компетентностей учнів ПТНЗ з дисципліни «Обладнання швейного виробництва»**

Групи	Кількість виявлених зв'язків і оцінка за тест				Якісний показник, %	Кількісний показник, %
	високий	достатній	середній	низький		
Е	9	14	2	0	88	100
К	3	10	10	2	52	100

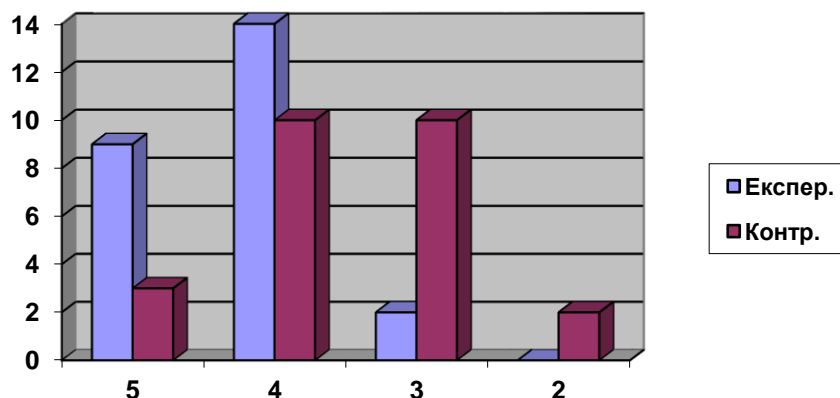


Рис. 1. Діаграма частот оцінок, отриманих учнями за тест з дисципліни «Обладнання швейного виробництва»

За результатами тестування можна зробити такий висновок. В експериментальній і контрольній групах всі учні успішно склали тест. Якісні показники виконання тесту становили відповідно в експериментальній і контрольній групах:  $ЯП_e = 88\%$ ,  $ЯП_k = 52\%$ , що виявило високий рівень засвоєння знань в експериментальних групах та достатній – в контрольних.

**Висновки.** Встановлено, що рівень професійної підготовки фахівців для швейної промисловості можна підвищити за умов: використання сучасних педагогічних технологій професійного навчання, в тому числі навчання за модульною технологією, сучасної комп'ютерної техніки, використанні технологічних підходів до оцінювання якості професійної підготовки учнів.

ПТНЗ здійснює оцінювання учасників освітнього процесу щодо якості освіти на локальному рівні, охоплює досягнення ними поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти й коригування стратегії розвитку за соціальними, педагогічними, економічними та іншими показниками.

Критерії оцінювання сформованих ключових і предметних компетентностей мають відображати сутність і динаміку змін цієї підготовки, засвідчувати достовірність і не випадковість здобутих результатів поліпшення якості спеціальної підготовки учнів ПТНЗ.

Важко проконтролювати знання та дати їм об'єктивну оцінку. Це викликає відповідне ставлення учнів до навчального предмету. Без контролю, що реалізує зворотний зв'язок викладача й учнів, якісне навчання неможливе. Для посилення об'єктивності, інформативності, результативності роботи викладача необхідно застосовувати нові інформаційні технології контролю професійних компетентностей учнів ПТНЗ.

**Список використаних джерел:**

1. Беляева А.П. Интегративно-модульная педагогическая система профессионального образования. Санкт-Петербург-Радом: Ин-т профтехобразования РАО, 1997. 226 с.
2. Гуревич Р.С. Педагогічні технології: сутність і структура. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. Ч. 1. С. 35-41.
3. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання: навч. посіб. К.: Вид. Європ. ун-ту, 2004. 127 с.
4. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом. К.: Знання, 2006. 365 с.
5. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-

математичної і спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.

6. Цвілик С.Д. Рейтингова система оцінювання якості засвоєння студентами графічних дисциплін. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2006. № 3. С. 50-53.

7. Цвілик С.Д. Наступність організаційних форм і методів навчання у професійній підготовці молоді. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. Ч. 2. С. 364-369.